

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน Protection of Geographical Indications in the Case of Migration of People in the Community

¹รัฐชัย สุขรุ่งเรืองรอง (Ratachai Sukrungruangrong)

²วริยา ล้ำเลิศ (Wariya Lamlerit)

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (National Institute of Development Administration)

Email: ratachai.suk@stu.nida.ac.th

Received June 4, 2021; Revised June 14, 2021; Accepted July 15, 2021

Abstract

Geographical Indication is a type of intellectual property intended to protect community rights. But at present, the rules prohibit the use of the word “kind”, “type”, “style” or similar words with only four types of goods, namely rice, silk, wine, and spirits. As a result, there may be an impact on community rights from the use of such annotation in the case migration of people in the community regarding confusion and misunderstandings in the source and quality of the product. And when the researcher studied international law and foreign law on the protection of geographical indications, it was found that there were different criteria for protection according to the protection objectives. Therefore, if the appropriate criteria are applied to amend the law that protects geographical indications of Thailand. It will protect the rights of communities from the use of the word “kind”, “type”, “style” or similar words or elements in conjunction with geographical indications. In the case of migration of people in the community more comprehensive, clear, and effective.

Keywords: Geographical Indications; Community migration; Increasing Legal Protection

บทคัดย่อ

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิชุมชน แต่ปัจจุบันหลักเกณฑ์การห้ามมิให้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เฉพาะสินค้าเพียงสี่ประเภท คือ ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา เท่านั้น ทำให้อาจเกิดผลกระทบต่อสิทธิชุมชน

จากการใช้คำประกอบดังกล่าวในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนในเรื่องความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาและคุณภาพของสินค้าได้ และเมื่อผู้วิจัยศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทำให้พบว่ามีความเห็นเกี่ยวกับการคุ้มครองแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครอง ดังนั้น หากนำหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมมาปรับใช้เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย จะทำให้การคุ้มครองสิทธิชุมชนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน มีความครอบคลุม ชัดเจน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์; การย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน; การเพิ่มความคุ้มครองทางกฎหมาย

บทนำ

ในปัจจุบันสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical indication) นั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก เนื่องจากลักษณะพิเศษและคุณภาพของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งนั้นสามารถเทียบเคียงได้กับเครื่องหมายการค้าในเรื่องของชื่อเสียงและคุณภาพของสินค้า ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกผลิตภัณฑ์ที่ตนต้องการซื้อจากการพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่ปรากฏอยู่บนสินค้านั้น (Hemaratchata, 2005) เนื่องจากสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าหรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มักจะเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงและมีมูลค่าทางการค้าสูง ทั้งนี้ นอกจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะมีความเกี่ยวพันและเชื่อมโยงกับเครื่องหมายการค้าแล้ว สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังมีความเกี่ยวพันและเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (Traditional Knowledge) อีกด้วย กล่าวคือขั้นตอนในการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เกิดจากความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายด้านของคนในชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จึงสามารถกล่าวได้ว่าองค์ความรู้ดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ (Santasombat, 1999) ทำให้สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกผลิตขึ้นในท้องถิ่นนั้นมีคุณสมบัติพิเศษแตกต่างกับสินค้าประเภทเดียวกันที่ผลิตในท้องถิ่นอื่นนั่นเอง

จากเหตุผลดังกล่าว จึงมีการแสวงหาผลกำไรจากการแอบอ้างชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสินค้าชนิดเดียวกันกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าโดยมิชอบ ดังเช่น กรณีของแฮมเปญ ซึ่งเป็นไวน์ชนิดหนึ่งที่ทำจากองุ่น ผลิตจากเมืองแฮมเปญ มีลักษณะพิเศษตรงที่เป็นไวน์ที่มีฟองก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และมีการผลิตตามกระบวนการเฉพาะที่มีการสืบสานกันมามากกว่าศตวรรษ (International Institute for Asia Pacific Studies, 2012) ซึ่งเกิดข้อพิพาทกันระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากมีผู้อพยพย้ายถิ่นฐานจากฝรั่งเศสไปยังอเมริกา และได้ผลิตไวน์ขาวที่มีฟองในลักษณะเดียวกันกับแฮมเปญของฝรั่งเศส และใช้คำในทำนองว่า กรรมวิธีในการผลิตเหมือนการผลิตแฮมเปญ ฯลฯ บนฉลากของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้น ซึ่งแม้ว่าผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปจะไม่ได้ใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่ผลิตขึ้นใหม่โดยตรง แต่การที่ผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่นั้นใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสินค้าที่ผลิตขึ้นใหม่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ ก็อาจทำให้ผู้บริโภคเกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาที่แท้จริง และคุณภาพมาตรฐานของสินค้านั้นได้ จากกรณีพิพาทระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับประเทศสหรัฐอเมริกาดังกล่าว จึงทำให้นานาประเทศตื่นตัวกับการให้ความสำคัญ

ในการให้ความคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากขึ้น ซึ่งรวมไปถึงประเทศไทยด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งต่อมาสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปได้มีความพยายามที่จะยกระดับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามผลประโยชน์ในกลุ่มประเทศของตนในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (Suktai, 2007)

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 นั้นให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งสินค้าที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์ และสินค้าที่ใช้เพียงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าแต่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์ โดยให้ความคุ้มครองสินค้าประเภท ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา เป็นสินค้าเฉพาะอย่างในกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่าง และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 โดยห้ามใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสินค้าเฉพาะอย่างที่เกิดในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ประเทศไทยมีสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติที่ไม่ถูกกำหนดให้เป็นสินค้าเฉพาะอย่างเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น ทุเรียนนนท์ กาแฟดอยช้าง ส้มโอบนครชัยศรี เป็นต้น ซึ่งสินค้าเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์ ทำให้สินค้านั้นมีคุณภาพที่ดีและมีลักษณะพิเศษที่สามารถเกิดขึ้นได้เฉพาะในแหล่งทางภูมิศาสตร์นั้นโดย หากมีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติกับสินค้าที่ผลิตในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ย่อมทำให้คุณภาพและมาตรฐานของสินค้านั้นเปลี่ยนแปลงไปโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ แต่สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาตินอกจากสินค้าเฉพาะอย่างตามกฎหมายแล้วยังไม่มีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนแต่อย่างใด

ส่วนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้เพียงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าแต่ไม่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์นอกจากสินค้าเฉพาะอย่าง เช่น ร่มบ่อสร้าง หมูย่างเมืองตรัง เป็นต้น หากผู้ที่ย้ายถิ่นฐานไปได้ใช้ภูมิปัญญา หรือองค์ความรู้ดั้งเดิมประกอบกับวัตถุดิบที่เหมือนกันกับที่สินค้าที่ผลิตในชุมชนเดิมในการผลิตสินค้า ก็ไม่ทำให้คุณภาพของสินค้านั้นด้อยกว่าสินค้าที่ผลิตจากแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงก็ตาม และอาจมีประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากเป็นการกระจายรายได้จากการขายสินค้าไปยังแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น แต่การกระทำได้กล่าวก็อาจทำให้ประชาชนสับสนหลงผิดถึงแหล่งที่มาที่แท้จริงของสินค้าได้ อีกทั้งหากผู้ที่ย้ายถิ่นฐานไปได้ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาใหม่ในการผลิตให้มีความแตกต่างออกไปจากขั้นตอนการผลิตสินค้าเดิม แต่ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์ใหม่ ก็อาจทำให้ผู้บริโภคสับสนถึงความแท้จริงของคุณภาพและลักษณะของสินค้าได้ เพราะการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะดังกล่าวเป็นการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่ามากกว่าสินค้าชนิดเดียวกันโดยอ้างอิงชื่อแหล่งทางภูมิศาสตร์เพื่อประโยชน์ของตนเองในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้เพียงองค์ความรู้ในการผลิตสินค้า กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนเช่นเดียวกัน

ดังนั้น ในงานวิจัยฉบับนี้จึงเป็นการศึกษาประเด็นการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นสิทธิชุมชนให้มีความเหมาะสมกับประเภทของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยเพิ่มมาตรการทางกฎหมายเพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของสินค้า และวางหลักเกณฑ์การแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อสร้างความเป็นธรรมทางการค้าให้แก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความหมาย แนวคิด พัฒนาการและทฤษฎี เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน
2. เพื่อศึกษาถึงกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของต่างประเทศ และกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายของต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ผลิตขึ้นในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน เป็นการวิจัยหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทยตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 เรื่องบทนิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และมาตรา 28 ประกอบกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 เรื่องการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเฉพาะอย่าง โดยวิจัยเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐอินเดีย สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธรัฐ สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐอิตาลี สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐออสเตรีย และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ รวมไปถึงการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยและข้อตกลงระหว่างประเทศ เพื่อเสนอแนะสำหรับการแก้ไข ปรับปรุงเพิ่มเติม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ในชุมชนของไทย

ทบทวนวรรณกรรม

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง ที่บ่งบอกถึงแหล่งกำเนิดและคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ว่ามาจากที่ตั้งที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นตั้งอยู่ และเป็นสิ่งที่เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นๆ ซึ่งสินค้าหรือผลิตภัณฑ์บางประเภทมีชื่อเสียงอันเนื่องมาจากแหล่งผลิตในบางพื้นที่ เพราะสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มี

แหล่งกำเนิดจากบางพื้นที่ที่มีคุณภาพมากกว่าที่อื่น ทำให้ผู้บริโภคมีความต้องการอุปโภคบริโภคสินค้ามีปริมาณมากกว่าแหล่งอื่น เช่น ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์ ส้มโอนครไชยศรี กาแฟดอยช้าง ทุเรียนนนท์ เป็นต้น โดยสิทธิในการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีสิทธิของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หากแต่เป็นสิทธิที่ผู้อาศัยในชุมชนนั้นมีสิทธิร่วมกัน

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญโดยมุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนอันเป็นสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ร่วมกันของชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่านั้นที่จะมีสิทธิใช้ได้ จึงมิได้มุ่งเน้นในการให้ความคุ้มครองในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะของปัจเจกชนดังเช่นการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่ผู้มุ่งให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ประกอบกิจการทางการค้าเพียงผู้เดียว เมื่อพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 เปิดช่องให้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าทุกประเภท ยกเว้น ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา ที่ถูกกำหนดให้เป็นสินค้าเฉพาะอย่าง จึงเป็นการอนุญาตให้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อีกช่องทางหนึ่งแก่ผู้ที่ไม่ได้อยู่อาศัยในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตสินค้าอันมีลักษณะเป็นการให้สิทธิแก่ผู้นั้นแบบปัจเจกชน ซึ่งไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงระหว่างประเทศซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1) อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883)

อนุสัญญากรุงปารีส มิได้ระบุว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้โดยตรง แต่ได้กำหนดชื่อที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยใช้คำว่า “indication of source” หรือ “สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา” ไว้ในมาตรา 1 (2) และมาตรา 10 โดยมีได้กำหนดนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดไว้โดยเฉพาะ ซึ่งในข้อ 10 (1) ของอนุสัญญากรุงปารีส ได้บัญญัติห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดที่ไม่ถูกต้องกับสินค้าไม่ว่าจะเป็นการใช้ในทางตรงหรือทางอ้อมเท่านั้น ทำให้อนุสัญญากรุงปารีสมีรายละเอียดที่ไม่ชัดเจนในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากมิได้ให้นิยามความหมายอันเป็นเงื่อนไขของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้โดยตรง ทำให้ไม่สามารถนำเอาหลักเกณฑ์การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดตามอนุสัญญากรุงปารีสมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยได้แต่อย่างใด

2) ความตกลงกรุงมาดริด ค.ศ. 1891 (Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods, 1891)

ความตกลงกรุงมาดริด มิได้ระบุว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้โดยตรง แต่ได้กำหนดชื่อที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยใช้คำว่า “indication of source” หรือ “สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา” โดยการกล่าวถึงสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาในความตกลงกรุงมาดริด มาตรา 1 (1) ทำให้สามารถกำหนดคำนิยามได้ว่าความหมายรวมถึง สิ่งที่ใช้อ้างอิงถึงประเทศ หรือสถานที่ในประเทศ ในฐานะที่เป็นประเทศ หรือสถานที่ที่เป็นแหล่งที่มาของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น ซึ่งสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาไม่ได้มีเงื่อนไขกำหนดว่าผลิตภัณฑ์ที่มีสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาปรากฏอยู่จะต้องมีคุณภาพ หรือลักษณะเฉพาะที่มาจากแหล่งที่มา นั้น เพียงแต่ว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้ถูกผลิตในประเทศ หรือสถานที่ในประเทศที่ระบุในสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา ก็เป็นการเพียงพอแต่อย่างใดก็ตาม อนุสัญญากรุงมาดริดไม่ได้มีเงื่อนไขกำหนดว่าสินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาปรากฏอยู่จะต้องมีคุณภาพ หรือลักษณะเฉพาะที่มาจากแหล่งที่มานั้น เพียงแต่เป็นการบ่งบอกถึงสถานที่ผลิตของสินค้านั้นว่ามาจาก

แหล่งใด เพื่อให้ผู้บริโภคทราบเท่านั้น ดังนั้น จึงไม่สามารถนำหลักเกณฑ์ในการให้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาตามอนุสัญญากรุงมาดริดมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยได้แต่อย่างใด

3) ความตกลงกรุงลิสบอน (Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration, 1958)

ความตกลงกรุงลิสบอนมิได้ระบุว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้โดยตรง แต่ได้กำหนดชื่อที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยใช้คำว่า “Appellation of Origin” หรือ “เครื่องหมายแหล่งกำเนิด” ไว้ในมาตรา 2 (1) ซึ่งหมายความว่า ชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ภูมิภาค หรือท้องถิ่น ที่แสดงได้ว่าสินค้าได้มีแหล่งกำเนิดจากแหล่งกำเนิดนั้น ๆ และสินค้านั้นมีคุณภาพหรือคุณลักษณะเฉพาะอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมของแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ซึ่งรวมถึงปัจจัยที่เกิดโดยธรรมชาติและมนุษย์ซึ่งจากบทนิยามเครื่องหมายแหล่งกำเนิดภายใต้ความตกลงกรุงลิสบอนนี้เอง จึงทำให้ทราบถึงความแตกต่างประการสำคัญระหว่างเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา กล่าวคือ นอกจากเครื่องหมายแหล่งกำเนิดจะทำหน้าที่ในการบ่งบอกถึงแหล่งที่มาของสินค้า ยังทำหน้าที่บ่งแสดงคุณภาพหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้าที่เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมจากแหล่งกำเนิดนั้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดอย่างแน่นแฟ้น ต่างกับกรณีสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่เพียงแต่ทำหน้าที่ในการบ่งบอกว่าสินค้านั้นมีที่มาจากแหล่งกำเนิดใดเท่านั้น อีกทั้งความตกลงกรุงลิสบอนยังให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพิ่มเติมในมาตรา 3 โดยกำหนดข้อป้องกันการใช้เครื่องหมายแหล่งกำเนิดในลักษณะที่เป็นการแย่งชิงสิทธิ หรือการเลียนแบบใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ในคำแปล หรือการใช้คำว่า “แบบ” “ชนิด” หรือ “ประเภท” และได้มีการระบุเครื่องหมายแหล่งกำเนิดที่แท้จริงไว้ด้วยก็ตาม ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดตามความตกลงกรุงลิสบอนเป็นการให้ความคุ้มครองในลักษณะที่เคร่งครัดมากจนเกินไปทำให้ไม่สอดคล้องกับการรักษาสมดุลด้าน สังคม และเศรษฐกิจสำหรับประเทศกำลังพัฒนาเท่าที่ควร ดังนั้น จึงไม่ควรนำหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาตามความตกลงกรุงลิสบอนมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาด้วยเช่นกัน

4) ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Rights: TRIPs, 1995)

ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า หรือความตกลงทริปส์ เป็นความตกลงฉบับหนึ่งจากผลการเจรจาการค้าเสรีรอบอุรุกวัยที่สิ้นสุดลงในปี 2534 นับเป็นความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความสำคัญมากที่สุดในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นความตกลงที่อยู่ภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) (Kuanpoth, 2004) โดยความตกลงทริปส์กำหนดเกณฑ์การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ในภาค 2 ส่วนที่ 3 ตั้งแต่มาตรา 22 ถึง 24 รวมทั้งสิ้น 3 มาตรา โดยมาตรา 22(1) ได้มีการกำหนดบทนิยามความหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความชัดเจน โดยให้หมายความรวมถึงสิ่งบ่งชี้ที่ได้บ่งชี้ว่าสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดในดินแดนของประเทศสมาชิกหรือในภูมิภาคหรือในท้องถิ่นในดินแดนนั้น ซึ่งคุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะอื่นใด ของสินค้านั้นมีส่วนสำคัญอันมาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น

ความตกลงทริปส์ยังให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าไวน์และสุราตามที่ปรากฏในมาตรา 23 ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองในระดับที่สูงมากกว่าการคุ้มครองสินค้าทั่วไปหลายประการ กล่าวคือ ประการแรก ในกรณีที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าไวน์และสุรานั้น ประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดวิธีการทางกฎหมาย เพื่อป้องกันมิให้มีการนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่บ่งสินค้าประเภทไวน์และสุราไปใช้กับสินค้าประเภทไวน์

และสุราที่ได้มีแหล่งกำเนิดมาจากแหล่งกำเนิดของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นอันจะเห็นได้ว่ามิได้มีเงื่อนไขอย่างกรณี การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าประเภทอื่นที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นจะต้องมีลักษณะที่อาจ ก่อให้ประชาชนเกิดความสับสนหลงผิดหรือมีลักษณะที่เป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมและเป็นการลดทอนการพิสูจน์ ให้กับเจ้าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าประเภทไวน์และสุรา อีกทั้งการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับ สินค้าประเภทไวน์และสุราได้กำหนดห้ามไปถึงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แม้จะมีการแสดงแหล่งกำเนิดที่แท้จริง ของสินค้าเอาไว้ หรือว่าจะมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในคำแปล หรือมีการใช้ประกอบกับข้อความใดๆ เช่น ชนิด ประเภท แบบ การเลียนแบบหรือถ้อยคำอย่างหนึ่งอย่างใดที่คล้ายกัน

แม้ว่าความตกลงทริปส์จะมีหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะ เห็นได้ว่า ความตกลงทริปส์นั้นให้ความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เอาไว้อย่างกว้างๆ โดยให้ความคุ้มครองสินค้า ที่ไม่ได้มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติด้วยเช่นกัน อีกทั้ง ความตกลงทริปส์ให้ความคุ้มครองระดับพิเศษแก่ สินค้าประเภทไวน์ และสุรา เพียงสองประเภทเท่านั้น ซึ่งสินค้าดังกล่าวไม่ใช่สินค้าหลักหรือสินค้าเศรษฐกิจในเวที นานาชาติของไทย ดังนั้นการที่ไทยอนุวัติกฎหมายเพื่อใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพันธกรณีของความตก ลงทริปส์จึงยังไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยอย่างเพียงพอ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์รายบุคคล โดยผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยมาเป็น แนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้คณะอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความ เหมาะสม และปรับปรุงเพิ่มเติมตามคำแนะนำ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ที่อยู่ในรูปแบบของหนังสือ ตำรา วารสารกฎหมาย บทความทางวิชาการจากวารสารทางวิชาการต่างๆ รายงานการวิจัย ผลงานการศึกษาวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การคุ้มครองสิ่ง บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 คน แบ่งเป็นผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง อดีตอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมาย กรม ทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ และนักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ กลุ่มสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรมทรัพย์สิน ทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการจำนวน 3 คน แบ่งเป็นผู้ประกอบการสินค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์การเกษตร ได้แก่ ประธานกลุ่มส้มโอมือเพื่อการส่งออก เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอนครชัยศรี ผู้ประกอบการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อุตสาหกรรม ได้แก่ ประธานกลุ่มครกหินอ่างศิลา ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ครกหินอ่างศิลา ผู้ประกอบการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หัตถกรรม ได้แก่ ประธานกรรมการศูนย์จักสาน ชุมชนย่อยที่ 1 ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เครื่องจักรสานพนัสนิคม โดยมีคำถามที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่ แตกต่างกันไปสู่วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาในทางกฎหมายในการคุ้มครอง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนต่อไป

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยเอกสารทางกฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบกฎหมายเฉพาะ (Sui Generis) รวมไปถึงกฎหมายภายในประเทศซึ่งก็คือพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 พบว่าวัตถุประสงค์สำคัญในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์คือการมุ่งให้คุ้มครองสิทธิชุมชนเป็นสำคัญ หากแต่หลักเกณฑ์ในกฎหมายที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาข้างต้น ยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการคุ้มครองการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน อีกทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้วิจัยทำให้ทราบความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่าเห็นควรให้ความคุ้มครองแก่สิทธิชุมชนซึ่งเป็นสิทธิของคนในชุมชนที่มีการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากการหลอกลวงผู้บริโภคโดยการแอบอ้างชื่อสินค้าเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล แต่เมื่อพิจารณากฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยในปัจจุบัน ผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่มีความเหมาะสมเพียงพอต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนในกรณีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ดังนั้น หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย โดยกำหนดให้มีการแบ่งประเภทตามชนิดของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะทำให้เกิดความชัดเจนในแง่มุมมองของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ตรงตามประเภทของสินค้าและหากมีการเพิ่มมาตรการทางกฎหมายในการขออนุญาตก่อนเพื่อใช้ในการควบคุมมาตรฐานของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และหลักเกณฑ์การแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทน จากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ก็จะทำให้สิทธิชุมชนของชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้รับการคุ้มครองโดยถูกต้องและเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยจากเอกสาร การสัมภาษณ์บุคคล และสังเคราะห์จนได้ผลของการอภิปรายตามรายละเอียดวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. จากการศึกษาปัญหากฎหมายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนจากการวิจัยเอกสารพบว่า ปัญหาการคุ้มครองการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เริ่มต้นจากการที่ประเทศไทยได้อนุมัติกฎหมายเพื่อใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากมาตรฐานขั้นต่ำของความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าหรือความตกลงทริปส์ ที่นิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่าหมายถึง เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่บ่งระบุว่าสินค้ามีแหล่งกำเนิดในพื้นที่ ภูมิภาค หรือท้องถิ่นใด ซึ่งนับว่ามีความหมายกว้างมาก โดยหมายรวมถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้กับสินค้าทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นสินค้าเกษตร สินค้าธรรมชาติ สินค้าหัตถกรรม หรือสินค้าอุตสาหกรรม (Kuanpoth & Setsirote, 2013) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ที่ได้ให้นิยามถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายความว่า ชื่อ สัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่ง

ภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว อันเป็นการให้ความคุ้มครองที่สอดคล้องกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงทริปส์ โดยผู้วิจัยได้พิจารณาหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมและความตกลงกรุงมาดริดแล้วพบว่า ไม่มีหลักเกณฑ์ที่สามารถนำมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบของคำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้แต่ประการใด เนื่องจากหลักเกณฑ์ในอนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมและความตกลงกรุงมาดริดมิได้บัญญัติถึงนิยามความหมายของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาไว้เป็นการเฉพาะ กรณีจึงไม่สามารถนำมาปรับใช้ในการแก้ไขกฎหมายเพื่อใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนได้แต่อย่างใด

อีกทั้ง เมื่อพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 จะเห็นได้ว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมีทั้งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้า และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้เพียงภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเดียวในการผลิตสินค้า ซึ่งในกรณีของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้านั้น หากมีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนและบุคคลที่ย้ายไปใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสินค้าที่ผลิตขึ้นใหม่ ก็อาจทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาของสินค้า และสับสนหลงผิดในคุณภาพที่แท้จริงของสินค้าได้ เพราะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้า เช่น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทสินค้าเกษตร อาหาร หรือผ้าที่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติเฉพาะที่มีอยู่เพียงในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ผลิต เช่น สภาพดิน น้ำ อากาศ อุณหภูมิ ฯลฯ หากมีการผลิตสินค้าประเภทเดียวกันในแหล่งทางภูมิศาสตร์อื่น ย่อมทำให้ลักษณะเฉพาะ และคุณภาพของสินค้านั้นเปลี่ยนแปลงไปโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ในปัจจุบันการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยห้ามใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น กฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ได้ให้ความคุ้มครองสินค้าเพียง 4 ประเภท ได้แก่ ข้าว ไหม ไวน์ และสุรา ทำให้การคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทอื่นที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางธรรมชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้านั้นยังไม่มีครอบคลุมและเหมาะสมกับกรณีเท่าที่ควร ดังนั้นจึงควรนำหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามความตกลงกรุงลิสบอน มาตรา 3 และหลักเกณฑ์ตามความตกลงทริปส์มาตรา 23 ในเรื่องของการห้ามใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาปรับใช้ในการแก้ไขกฎหมายเพื่อขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยให้เกิดความเหมาะสมกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่ละประเภท โดยผู้วิจัยเห็นว่าในส่วน of สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติของแหล่งทางภูมิศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้า ไม่ควรอนุญาตให้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาการหลอกลวงผู้บริโภคจากการใช้คำประกอบข้างต้น

ในส่วน of สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้เพียงภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเดียวในการผลิตสินค้า ประกอบกับ พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 นั้นเปิดช่องให้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำ หรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าทุกประเภทนอกจากสินค้าเฉพาะอย่างที่กำหนดไว้ใน กฎกระทรวงก็ตาม แต่หากพิจารณากรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และ ผู้ที่ย้ายถิ่นฐานไปผลิตสินค้าชนิดเดียวกันโดยใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพเหมือนกันกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้น ในชุมชนเดิมที่ได้ย้ายออกมา แม้ว่าจะไม่ทำให้คุณภาพของสินค้านั้นไม่เปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่เมื่อคำนึงถึง วัตถุประสงค์ของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนอันเป็นสิทธิร่วมกันในการใช้ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของคนในชุมชนแล้ว จะเห็นได้ว่า การที่บุคคลที่ย้ายถิ่นฐานไปได้ผลิตสินค้าและใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสินค้าที่ผลิตขึ้นใหม่ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า ของตนนั้นเป็นการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อประโยชน์ส่วนบุคคลหรือเป็นการใช้ประโยชน์จากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในลักษณะของปัจเจกชน ซึ่งอาจทำให้ประชาชนเกิดความสับสนหลังผิดในแหล่งที่มาที่แท้จริงของสินค้า อันอาจ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เดิมได้ ดังนั้น หากมีหลักเกณฑ์ในการขออนุญาตใช้ คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยวางหลักเกณฑ์ เกี่ยวกับการยืนยันตัวตนว่าผู้ยื่นคำขออนุญาตจะต้องเป็นบุคคลผู้ที่เคยผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนเดิม และการผลิตสินค้าต้องใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพอย่างเดียวกัน และใช้ภูมิปัญญาในการผลิตที่เหมือนกันกับสินค้าที่ผลิต ในชุมชนเดิม โดยบุคคลภายนอกไม่มีสิทธิใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบ กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทุกกรณี และกำหนดให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนแก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ดั้งเดิม ก็จะทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยสามารถคุ้มครองสิทธิชุมชนได้อย่าง เป็นรูปธรรม

ทั้งนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันกับผู้วิจัย ว่าไม่ควรให้ มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัย ความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางธรรมชาติเพราะจะทำให้เกิดความสับสนคุณภาพและชื่อเสียงของสินค้า ทำให้ ผู้ผลิตสินค้าในชุมชนดั้งเดิมเกิดความเสียหาย และในส่วน of สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้เพียงภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่าง เดียวในการผลิตสินค้า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่าไม่ควรให้มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่ง ทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เช่นเดียวกัน แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ในกรณีของการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้เพียงภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่าง เดียวในการผลิตสินค้า หากผู้ใช้สิทธินั้นได้ผลิตสินค้าโดยใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพเหมือนกันและใช้ภูมิปัญญาในการผลิต อย่างเดียวกัน แม้ว่าจะเป็นการใช้สิทธิเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคลก็ตาม แต่การที่ผู้ที่ย้ายถิ่นที่อยู่ไปได้ผลิตสินค้าออก จำหน่าย นอกจากจะเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ผู้นั้นแล้ว ก็ยังเป็นการกระจายรายได้ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่ได้ย้ายไป อีกทั้งยังไม่เป็นการกีดกันทางด้านการค้าสำหรับผู้ที่มิมีภูมิปัญญาในการผลิตสินค้า หากมีหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเข้าไปควบคุมจะส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย สร้างความเป็นธรรม ให้แก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนของประเทศไทย

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ได้แก่ สาธารณรัฐอินเดีย สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธรัฐ สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐอิตาลี ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มุ่งให้ความสำคัญคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และสหพันธ์สาธารณรัฐสหรัฐอเมริกา เครือรัฐออสเตรเลีย และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่ไม่มีวัตถุประสงค์มุ่งให้ความสำคัญคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบกฎหมายเฉพาะ พบว่าประเทศไทยก็เป็นประเทศที่มุ่งให้ความสำคัญคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพราะประเทศไทยมีทรัพยากรทางธรรมชาติมากมาย และมีความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นอันมีลักษณะเฉพาะที่มีคุณค่าในเชิงสังคมและวัฒนธรรม (Santasombat, 1999) อีกทั้งยังมีคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจ (Setsiroe & Tonawanik, 2005) ทำให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ ดังนั้น จึงไม่สามารถนำหลักกฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสหพันธ์สาธารณรัฐสหรัฐอเมริกา เครือรัฐออสเตรเลีย และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่ไม่มีวัตถุประสงค์มุ่งให้ความสำคัญคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระบบกฎหมายเฉพาะแต่ให้ความสำคัญคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้า มาปรับใช้กับการให้ความสำคัญคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย เพราะวัตถุประสงค์ในการให้ความสำคัญคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยนั้นมุ่งให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิชุมชนของผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันมีลักษณะเป็นสิทธิร่วมกันของคนในชุมชน แต่การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้าเป็นการให้ความสำคัญคุ้มครองแก่ผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าแต่เพียงผู้เดียว

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ในการให้ความสำคัญคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสาธารณรัฐอินเดีย สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธรัฐ สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐอิตาลี ซึ่งกลุ่มประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการให้ความสำคัญคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นหลัก จะเห็นได้ว่า แต่ละประเทศนั้นต่างก็มีการให้ความสำคัญคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพิ่มเติม โดยห้ามใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ นอกจากสินค้าประเภทไวน์และสุรา ตามมาตรา 23 แห่งความตกลงทริปส์ เช่น อินเดียได้ให้ความสำคัญคุ้มครอง Darjeeling tea โดยออกกฎหมายคุ้มครองชาโดยเฉพาะ และมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลเรื่องชาโดยเฉพาะ ด้านฝรั่งเศสก็เป็นประเทศเริ่มแรกในการให้ความสำคัญคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และใช้มาตรการทางการค้าต่อรองกับสหรัฐอเมริกา ในข้อพิพาทเรื่อง Champagne ในเวทีขององค์การการค้าโลก (WTO) จนอเมริกายอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของฝรั่งเศสในการไม่ใช้ชื่อ Champagne เป็นคำประกอบ (Semi-Generic name) สำหรับผลิตภัณฑ์ไวน์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนเยอรมนีให้ความสำคัญคุ้มครองผลิตภัณฑ์มืดและกรรไกร Solingen โดยมีการการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผลิตภัณฑ์ Solingen ไว้อย่างเฉพาะ ในด้านของอิตาลี สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเสียงในตลาดโลก เช่น Parma Ham ที่วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตนั้นต้องเป็นหมูพันธุ์ที่ได้รับอนุญาตและเลี้ยงในเขตที่กำหนด และการผลิตจะต้องอยู่ในแคว้น เอมีเลีย-โรมัญญา เมืองปาร์มา เท่านั้น กรณีจึงไม่สามารถผลิต Parma Ham ที่ใช้วัตถุดิบที่ผลิตจากเมืองอื่นได้เลย ดังนั้น หากประเทศไทยต้องการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้มีความเหมาะสมกับประเภทของสินค้า กรณีจึงควรนำเอาหลักเกณฑ์การให้ความสำคัญคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของต่างประเทศมาเปรียบเทียบเพื่อใช้ในการแก้ไขกฎหมายให้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันของไทย

ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความสำคัญทั้งในแง่มูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และมีความสำคัญด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นสิทธิชุมชนที่บุคคลที่อาศัยอยู่ในแหล่งทางภูมิศาสตร์ที่มีการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่านั้นที่จะมีสิทธิใช้ได้ กรณีจึงมีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยแบ่งประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้มีความเหมาะสมกับประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการกำหนดหลักเกณฑ์การ

ขออนุญาตใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน รวมไปถึงการกำหนดหลักเกณฑ์ในการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนกรณีที่มีการค้าว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ให้มีความชัดเจนและเป็นธรรมแก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ประชาชนผู้บริโภค รวมไปถึงเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศและระดับระหว่างประเทศของประเทศไทยต่อไป

สรุปผล

จากปัญหาการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ที่กฎหมายยังเปิดช่องให้มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทุกประเภท นอกจากสินค้าประเภท ข้าว ไข่ ไวน์ และสุรา ที่เป็นสินค้าเฉพาะอย่าง ผลวิจัยเห็นควรให้มีการแบ่งประเภทสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้มีความชัดเจน และควรมีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่กำหนดให้ผู้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องขออนุญาตจากนายทะเบียน ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อประโยชน์ในการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมไปถึงควรมีหลักเกณฑ์ในการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนกรณีที่มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้แก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิชุมชนซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

1. เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมหลักกฎหมายในกฎกระทรวงเกี่ยวกับการแบ่งประเภทสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกฎกระทรวงเรื่องสิทธิในการใช้ การขออนุญาตใช้ และการตรวจสอบคำขออนุญาตใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการกำหนดคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทน
2. เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ในหมวด 1 ว่าด้วยบททั่วไป โดยกำหนดบทนิยามเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนเพิ่มเติม
3. เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ในหมวด 8 ว่าด้วยการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทน เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากบุคคลผู้ใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกัน
4. เห็นควรให้ประเทศไทยร่วมมือกับกลุ่มประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เรียกร้องให้มีการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงทริปส์จากการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกัน ไปยังสินค้าประเภทอื่นนอกจาก ไวน์ และสุรา

องค์ความรู้ใหม่

1. ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยในปัจจุบัน ว่ายังไม่มีชัดเจน และยังไม่สามารถสร้างความเป็นธรรมในการคุ้มครองสิทธิชุมชนของชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และยังไม่สามารถคุ้มครองประชาชนจากการจำหน่ายสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่เป็นการหลอกลวงผู้บริโภค ในกรณีที่มีการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกัน ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน

2. ทำให้ทราบหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านของหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมจากระบบกฎหมายที่ใช้ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของกฎหมายแต่ละฉบับ รวมไปถึงวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งมีความเกี่ยวพันโดยตรงต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศนั้นๆ

3. ทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนของประเทศไทย ว่ายังมีปัญหาบางประการที่ส่งผลกระทบต่อด้านการหลอกลวงผู้บริโภค ทำให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผลิตขึ้นในชุมชนผู้ผลิตสินค้าที่แท้จริง รวมไปถึงทำให้ประชาชนผู้บริโภคสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหาการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ทำให้สามารถเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชนภายในประเทศ และระหว่างประเทศ โดยเพิ่มเติมเรื่องกำหนดสิทธิในการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกันประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือคำหรือสิ่งทำนองเดียวกัน ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน ตามประเภทของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน รวมไปถึงการกำหนดการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากการใช้คำประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน เพื่อป้องกันการหลอกลวงผู้บริโภค และสร้างความเป็นธรรมแก่ชุมชนผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิม

References

- Hemaratchata, C. (2005). *Characteristics of Intellectual Property Law* (4th ed.). Bangkok: Nititham.
- International Institute for Asia Pacific Studies. (2012). *Research Study Project: Geographical Indication (GI) Negotiation in the World Trade Organization and Pushing Thai Geographical Indication Products to the International*. Bangkok: Bangkok University.
- Kuanpoth, J. (2004). *Protection of Intellectual Property under the World Trade Organization: Intellectual Property in the Globalization Era*. Bangkok: Chirarat Printing.

- Kuanpoth, J., & Setsirote, B. (2013). *Geographical Indications: Intellectual Property and Human Rights*. Bangkok: Nititham.
- Santasombat, Y. (1999). *Biodiversity and Local Wisdom for Sustainable Development*. Chiang Mai: Nopburee.
- Setsirote, B., & Tonawanik, J. (2005). *Protection of Local Wisdom in the International Situation*. Bangkok: Department of International Economy Ministry of Foreign Affairs.
- Suktai, S. (2007). Legal Issues Concerning the Protection of Trademark Rights and Geographical Indications. *Ramkhamhaeng Law Journal*, 6(1), 84–85.
- World Intellectual Property Organization. (n.d.). *Protection of the Brand Solingen: Guideline Against Trademark Piracy and Misuse of the Famous Name*. Retrieved May 7, 2021, from https://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_ds_vrs_08/wipo_ds_vrs_08_www_102737.pdf